KULTUR STYRELSEN

FREDNINGSVÆRDIER

MØNS MUSEUM

VORDINGBORG KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	**08.02.2011**
Besigtiget af:	**Mia Kroer Ræbild**
Journalnummer:	**2011-7.82.07/390-0001**
Kommune:	**Vordingborg Kommune**
Adresse:	**Storegade 73-75, 4780 Stege**
Betegnelse:	**Møns Museum**
Fredningsår:	**1918**
Omfang:	***Det firefløjede anlæg, samt de to bindingsværkshuse og muren med port mod Storegade (forhuset nr. 15 fra 1813).***

BYGNINGSBESKRIVELSE

Møns Museum ligger på nordsiden af Storegade, hvor gaden gennembryder byens voldanlæg mod øst. Møns Museum består af et firefløjet bygningsanlæg kaldet Empiregården, der er sammenbygget med byens middelalderlige byport, Mølleporten, samt af to bindingsværksbygninger og en kampestensmur med porthul mod Storegade.

Empiregården er sammenbygget med Mølleporten og ligger ved den østlige indkørsel til middelalderbyen.

Empiregårdens forhus er en toetages, grundmuret bygning på elleve fag med opskalket, teglhængt heltag og to skorstenspiber i rygningen. De tre midterfag er let fremspringende og afsluttes af en segmentfronton med zinktag. Facaden har en tjæret sokkel, gulkalket murflade og afsluttes af en hvidkalket, profileret hovedgesims med sparrenkopper. Et pudset kordonbånd med tunger opdeler facaden, og hjørnerne er fremhævet ved pudsede, kvaderfugede hjørne-afslutninger. Midterpartiet er i underetagen refendfuget og overetagen er udsmykket med pilastre og blændingsfelter med balustre. Frontonen er dekoreret med overflødighedshorn i puds samt et ældre, halvrundt vindue. Alle dekorationer er hvidkalkede. Vinduerne er ældre, torammede vinduer med tre glas i hver ramme, men i overetagens fem østligste fag sidder der korspostvinduer med underdelt nedre ramme. Tre kridtstenstrin med smedejernsgelænder fører op til midterpartiets hovedindgang med en ældre, tofløjet fyldingsdør med opsprossede ruder øverst. Alle døre og vinduer er grønmalede.

Empiregårdens prægtige facade mod Storegade.

Gavle og bagside er gulkalkede over en tjæret sokkel, og fremtræder uden dekorationer. Bagsiden har en hvid, profileret, trukket gesims og traditionelt udførte fyldingsdøre, hvoraf den ene har overvindue. En nyere, men traditionelt udført ligeløbstrappe i træ fører op til første sal. Bagsiden, vest- og østgavlen har ældre, torammede og tredelte vinduer som mod gaden, mens østgavlen også har ældre korspostvinduer og torammede og todelte vinduer.

Forhuset anvendes til museumsbutik og udstillinger. Indvendigt står forhuset med en oprindelig ruminddeling og mestendels en ældre materialeholdning. Den østlige del af bygningen er nyistandsat og står med både ældre og nyere bræddegulve, pudsede vægge og lofter samt stuk. I forstuen ligger ældre ølandsfliser og en ældre hovedtrappe med brede og lave trin fører op til første sal.

Nord for forhuset ligger tre længer, alle i én etage. Vest- og nordlængen er sammenbyggede, mens østlængen er sammenbygget med forhuset. Vest- og nordlængen er grundmurede med opskalket teglhængt heltag, der er halvvalmet mod syd og helvalmet mod øst. Kampestenssoklerne er tjærede, murfladerne er gulkalkede og de afsluttes af hvidmalede, murede gesimser. I vestlængen er der nyere, højtsiddende, etrammede vinduer og i gavlen en ældre revleluge. Luge og vinduer er grønmalede. Nordligst i vestlængen er en portgennemkørsel, der i begge ender lukkes af nyere, men traditionelt udførte revleporte, hvoraf den vestre har en midterdør. Mod gården er tillige en nyere revleport, der fører ind til laden.

Vestlængen.

I nordlængens gårdside sidder fem nyere, etrammede og aflange termovinduer med skodder og overvinduer, der var tidligere døråbninger her. Endvidere sidder der en nyere, men traditionelt udført revleport, en ældre tofløjet fyldingsdør med overvindue samt to torammede vinduer med tre glas i hver ramme. Ved siden af indgangsdøren er en udvendig kældernedgang overdækket af nyere, skråtstillede og umalede trælemme. På nordlængens bagside sidder der små, højtsiddende vinduer med nyere skodder foran samt tre ældre, torammede vinduer med to glas i hver ramme og en tofløjet verandadør med fyldinger og overvindue. Revleporte og skodder fremtræder oliebehandlede, mens døre og vinduer er grønmalede.

Nordlængen.

Vestlængen anvendes til opmagasinering, mens østlængen fungerer som udstillingsrum. Indvendigt fremtræder vestlængen med støbte gulve, kalkede vægge og synligt bjælkelag med bløde plader imellem. Der er undertag af banevarer, og tagetagen anvendes til opmagasinering. Portgennemkørslen, der tidligere fungerede som museets hovedindgang, har en ældre brostensbelægning og en nyere, muret trappe leder op til nordlængens tidligere billetsalg. Indvendigt fremtræder den østlige del af nordlængen med en ældre rumstruktur med trægulve, pudsede vægge og lofter, og der er tillige bevaret ældre fyldingsdøre. Den øvrige del af nordlængen bærer præg af en restaurering fra 1970´erne, hvor et nyt vindfang og nye toiletter blev indrettet. Der er nyere teglstensgulve, kalkede vægge, synligt bjælkelag med nyere loftbrædder. En nyere trætrappe fører op til loftetagen, der har fast undertag og er beklædt med gipsplader, og anvendes til magasin. Under nordlængens østlige del er der kælder.

Østlængen er grundmuret med opskalket, teglhængt heltag og en skorstenspibe i rygningen. Mod gården sidder to ældre kviste. Soklen er af kløvede kampesten, murfladerne er gulmalede med brændte fuger og en muret, hvidmalet hovedgesims. Mod gården sidder to ældre, enfløjede fyldingsdøre med overvindue samt ældre klassicistiske vinduer. Bagsiden har samme type vinduer. I gavlen sidder et ældre klassicistisk vindue ved siden af en ældre dør med overvindue og øverst et ældre, torammet vindue med tre glas i hver ramme. Vinduer og døre er grønmalede.

Østlængen ligger parallelt med voldanlægget.

Østlængen fungerer som udstillingsrum sammen med forhuset, og den udnyttede loftetage anvendes til opmagasinering. Stueetagen har bræddegulve samt pudsede vægge og lofter. I et enkelt rum er der støbt gulv og et nyere ildsted. En flugtvejstrappe med nyere overflader fører op til loftetagen, der fremtræder med synligt bjælkelag og nyere loftbrædder.

Vest for Empiregården ligger en bygning i én etage kaldet Håndværkerhuset. Bygningen er seks fag lang og er af egebindingsværk med gennemstukne bjælketappe. Taget er et opskalket heltag af røde vingetegl. Bygningen står på en tjæret kampestenssokkel og er gulkalket over tavl og tømmer. To kridststenstrin fører op til den ældre hoveddør med fyldinger og en profileret træindfatning. Vinduerne er ældre og torammede med seks glas i hver ramme. Vinduer og døre er grønmalede. Bagsiden har vinduer som mod gaden samt to ældre revledøre. Over den vestlige revledør sidder et ældre aflangt vindue med tre ruder, og ved siden af den østlige revledør sidder et ældre smalt og højt vindue. Tagpotter fungerer som sugfjæl. I gavltrekanten mod øst sidder en ældre grønmalet revleluge og et ældre støbejernsvindue med fire glas.

Håndværkerhuset.

Indvendigt står Håndværkerhuset med den oprindelige ruminddeling og materialeholdning. Der er bræddegulve og støbte gulve, overkalkede bindingsværksvægge og synligt bjælkelag med nyere loftsbrædder. Endvidere er der et nyere muret ildsted. Bygningen anvendes til udstillinger.

I forlængelse af Håndværkerhuset, op ad kampestensmuren, er et bindingsværkshus i én etage kaldet Cykelstalden. Bygningen er tre fag lang og har teglhængt heltag med en skorstenspibe i rygningen. Soklen er sorttjæret, bindingsværket er gulkalket over tømmer og tavl, og bagsiden afsluttes af en hvidkalket sugfjæl. Vestgavlen er grundmuret og heri sidder der en ældre fyldingsdør, to ældre torammede vinduer med to glas i hver ramme og en ældre revleluge i gavltrekanten. Mod gaden er der ingen vinduer. Mod gården sidder et

Cykelstalden.

ældre torammet vindue med fire glas i hver ramme. Vinduer, døre og luge er grønmalede.

Indvendigt består Cykelstalden af ét stort rum med bræddegulve, kalkede vægge og pudsede lofter med synlige loftbjælker. Rummet anvendes til opmagasinering.

Vest for og sammenbygget med Cykelstalden er en svær, teglhængt kampestensmur, der mod gården støttes af store stræbepiller. I muren er en portåbning med buet stik, hvorover der er en teglhængt fronton med et rundt hul i. Muren er gulkalket og soklen er sorttjæret. I portåbningen sidder en nyere, men traditionelt udført, tofløjet, grønmalet tremmeport.

Kampestensmuren med portåbning og fronton er sammenbygget med Cykelstalden.

BYGNINGSHISTORIE

I slutningen af 1770´erne blev der på grunden opført en firelænget gård, som blev en af de mest betydningsfulde købmandsgårde i Stege. Det oprindelige forhus var 24 fag langt, men i 1813 blev de 18 østligste fag nedrevet, hvorefter den nuværende hovedbygning blev rejst. Bygherre for hovedbygningen var Hendrich Krænchel, som lod den indrette til beboelse. I den vestre del blev der, nogle år senere, etableret en butik med egen indgang. Døren sad i det næstsidste vinduesfag mod vest. Butikken blev nedlagt i 1900-tallet. Siden 1958 har bygningen tilhørt Møns Museum.

Den oprindelige vestlænge, fra 1770´erne, nedbrændte helt i 1836, hvorefter den nuværende, grundmurede vestlænge i 14 bjælkefag blev opført som slagtehus, stald og port. Den oprindelige nordlænge nedbrændte ligeledes i 1836, hvorefter den nuværende nordlænge blev opført og indrettet til havestue og materialhus. Østlængen blev bygget i 1888 i 17 bjælkefag, og indrettet til køkken og økonomiafdeling. Alle bygningerne blev i 1976 til 1981 underkastet en omfattende restaurering.

Det seks fag lange bindingsværkshus er den eneste bevarede del af den oprindelige gård fra 1770´ernes slutning. Det var en del af forhuset og har siden 1813 fungeret som en selvstændig bygning indrettet til pakhus og bolig. Ved en omfattende brand d. 19. marts 1836 blev halvtreds procent af bygningen beskadiget, men umiddelbart efter atter istandsat.

Det tre fag lange bindingsværkshus blev opført i 1880 og indrettet til stald. Kampestensmuren blev første gang nævnt i 1811 i en brandtaksation som en brandmur, men er ikke dateret nærmere.

KILDER

Stege inden for voldene, Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen, Møn Kommune, 1981.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

Møns Museums miljømæssige værdi knytter sig til købmandsgårdens beliggenhed i yderkanten af middelalderbyens tætte bebyggelse, direkte ud til voldanlægget og den østlige byport. Samspillet mellem Mølleporten, Empiregården, de to ældre bindingsværkshuse og kampestensmuren, der dominerer den østlige del af hovedgaden, er enestående, og fælles med det krogede gadeforløb skaber de en unik bymæssig sammenhæng og fastholder et ældre og traditionelt bymiljø.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig til Møns Museums samlede bygningsanlæg med forhus, sidehus og baghus samt den store pigstensbelagte gårdsplads, der sammen vidner om en købmandsgård af anseelig størrelse med et prominent og herskabeligt forhus.

Det seks fag lange bindingsværkshus vidner om karakteren og udseendet af købmandsgårdens oprindelige forhus. Sammen med egebindingsværket med stor stolpeafstand, skråbånd og gennemstukne bjælkeender har bygningen kulturhistorisk værdi, fordi det viser tidligere tiders traditionelle byggeteknik. For begge forhuse gælder det, at deres trappetrin af kridtsten har kulturhistorisk værdi, idet de fortæller om anvendelsen af et lokalt byggemateriale.

Empiregårdens indvendige hovedtrappe med de slidte trin har tillige værdi, da det fortæller om generationers massive brug af trappen og bidrager til oplevelsen af en historisk bygning.

ARKITEKTONISK VÆRDI

Arkitektonisk fremtræder Empiregården som et helstøbt, firefløjet anlæg med et højt, repræsentativt forhus og tre lavere, mere nedtonede bag- og sidebygninger.

Forhuset fremtræder elegant og repræsentativt ved den pyntelige, klassicistiske facade og udmærker sig som et enkeltværk. Forhusets arkitektoniske værdi knytter sig til det velproportionerede ydre med opskalket heltag og skorstene samt de mørke, taktfast placerede

vinduer, der understreger bygningens massive fremtoning og tillige giver facaden dybde, idet de kontrasterer de fremspringende, hvide pudsdetaljer. Hertil kommer facadens symmetri og detaljeringsgrad med kvaderfugede hjørneafslutninger, profileret sparrenkopgesims og kordonbånd med tunger. Facaden kulminerer i midterpartiet med segmentfronton, sparrenkopgesims, pilastre, blændingsfelter med balustre og overflødighedshorn samt underetagens refendfugning. Den ældre hoveddør med kridtstenstrin understreger sammen med førstesalens verandadør og balkon bygningens symmetri, men giver også bygningen statelighed. Tillige er der værdi i kontrasten mellem den detaljerige facade mod Storegade og de mere nedtonede gavle og gårdside, hvis eneste udsmykning er en profileret gesims.

I forhusets indre knytter den arkitektoniske værdi sig til den oprindelige plandisponering med det gennemgående trapperum med ældre ølandsfliser og en prominent trappe, samt de repræsentative stuer, som er placeret mod gaden med fløjdøre en filade. Den overvejende traditionelle materialeholdning og de mange bevarede, ældre bygningsdetaljer som ovnnicher, en- og tofløjede fyldingsdøre, gerichter, greb, brystningspaneler og høje fodpaneler, lysningsskodder og stuk bidrager til oplevelsen af en historisk bygning.

Længerne fremtræder enkle og homogene i kraft af deres traditionelle materialevalg og prunkløse ydre, kun udsmykket af en enkel gesims. De tre volumener udgør ét hele, til trods for deres forskelligartede åbninger, der er funktionelt betingede. Åbningerne afspejler længernes oprindelige funktion, og østlængen mange vinduer vidner om, at den er højere placeret i hierarkiet end de øvrige længer, hvilket også betinges af, at den er sammenbygget med forhuset. Tillige er der arkitektonisk værdi i vest- og nordlængens små højtsiddende åbninger, der understreger at længerne lukker sig udadtil og i stedet orienterer sig ind mod gårdrummet.

I længernes indre knytter den arkitektoniske værdi sig til det traditionelle materialevalg med trægulve, teglgulve, støbte gulve, pudsede vægge og lofter samt det synlige bjælkelag. På trods af nordlængens indvendige ombygning er længens oprindelige karakter af materialhus bevaret i kraft af de store rumenheder og af et enkelt og gedigent materialevalg.

Bindingsværksbygningernes arkitektoniske værdi knytter sig til de enkle og homogene bygningskroppe, facadernes fattige bindingsværk, den taktfaste vinduesplacering og de ubrudte tagflader tegner to gedigne og traditionelle, ældre byhuse. At den korte bindingsværksbygning ikke har vinduer mod gaden er tillige en arkitektonisk værdi, idet bygningen derved underlægger sig kampestensmuren som den er en del af.

Indvendigt i Håndværkerhuset knytter den arkitektoniske værdi sig til den ældre planløsning med stuerne og forstuen placeret mod gaden og de sekundære rum placeret mod gården. Tillige er der arkitektonisk værdi i de overkalkede, uisolerede bindingsværksvægge og det synlige bjælkelag samt at loftrummet på traditionel vis fremtræder som et uisoleret opbevaringsloft. I Cykelstalden knytter den arkitektoniske værdi sig til den ældre materialeholdning samt at loftrummet på traditionel vis fremtræder som et uisoleret opbevaringsloft.

Kampestensmurens arkitektoniske værdi knytter sig til dens enkle og djærve udtryk, som understreges af det simple materialevalg og de svære stræbepiller på murens bagside. Hertil kommer frontonen over portåbningen, der giver muren et monumentalt udtryk.

Generelt er der arkitektonisk værdi ved bygningernes enkle farveholdning og materialevalg, der bibringer bygningsanlægget et yderst homogent ydre.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

Møns Museums bærende fredningsværdier knytter sig til Empiregårdens helstøbte, firefløjede anlæg med anneksbygninger og kampestensmur samt til grundens traditionelle bebeyggelsesstruktur. Hertil kommer kontrasten imellem det klassicistiske forhus og de mere enkle funktionsbygninger.

I forhusets ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til den elegante, klassicistiske bygning med let opskalket heltag og skorstenspiber. Hertil kommer de næsten ubrudte tagflader, den symmetriske facade med det let fremspringende midterparti med rundbuet segmentfronton og alle detaljer, herunder de kvaderfugede hjørneafslutninger, de profilerede sparrenkopgesimser, kordonbånd med tunger, pilastre, blændingsfelter med balustre og overflødighedshorn samt refendfugningen. Hertil kommer de mørke, taktfast placerede, ældre vinduer, de ældre døre, kridtstenstrinnene foran hoveddøren og balkonen herover samt kontrasten mellem den detaljerige facade og de nedtonede gavle og den nedtonede gårdside, der kun udsmykkes af en profileret gesims og en nyere, men traditionel ligeløbstrappe. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

I forhusets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den oprindelige plandisponering med gennemgående trapperum og en ældre hovedtrappe samt repræsentative stuer placeret mod gaden med fløjdøre en filade. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning med ældre ølandsfliseguly, bræddegulve, pudsede

vægge og lofter samt stukkatur. Endvidere kommer de ældre bygningsdetaljer som ovnnicher, en- og tofløjede fyldingsdøre, gerichter, greb, brystningspaneler, høje fodpaneler og lysningsskodder. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

I længernes ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til de enkle og aflange bygningsvolumener i grundmur med teglhængte, afvalmede heltage og stort set ubrudte tagflader. Hertil kommer kontrasten imellem de forholdsvis lukkede facader mod bagsiden og de mere åbne facader ind mod gårdspladsen, der er funktionelt betonet. Endvidere kommer de nyere, men traditionelt udførte revleporte og –skodder, de ældre vinduer og døre samt den traditionelle materialeholdning.

I længernes indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de overvejende ældre planløsninger med mindre beboelsesrum i østlængen og nord- og vestlængens store stald- og laderum. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning, der i nord- og vestlængen fremtræder med støbte gulve, teglstensgulve, kalkede vægge og synligt bjælkelag med loftbrædder samt portgennemkørslens ældre brostensbelægning, mens den i østlængen fremtræder med bræddegulve og pudsede vægge og lofter. Endvidere kommer den traditionelle materialeholdning.

I Håndværkerhusets ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til det enkle volumen med teglhængt heltag, fattigt bindingsværk med synlige bjælkeender, gennemstukne nagler og tagpotter som sugfjæle samt den taktfaste vinduesplacering mod gaden. Hertil kommer de ubrudte tagflader, de ældre døre og vinduer samt den ældre luge og det ældre støbejernsvindue i gavltrekanten. Endelig kommer den traditionelle materiale- og farveholdning i sort, gul, grøn og rød.

I Håndværkerhusets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den ældre planløsning med stuer og forstue placeret mod gaden og de sekundære rum placeret mod gården samt at loftrummet på traditionel vis fremtræder som et uisoleret loft til opbevaring. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning som bræddegulve, overkalkede og uisolerede bindingsværksvægge, synligt bjælkelag med loftbrædder samt det nyere, men traditionelt udførte ildsted.

I Cykelstaldens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til det enkle volumen med teglhængt heltag og en skorstenspibe i rygningen. Hertil kommer kombinationen af grundmur og fattigt bindingsværk med sugfjæl, de ubrudte tagflader, de ældre vinduer og den ældre dør og luge i gavltrekanten. Endelig kommer den traditionelle materiale- og farveholdning i sort, gul, grøn og rød.

I Cykelstaldens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den ældre planløsning med kun ét rum samt at loftrummet på traditionel vis fremtræder som et uisoleret loft til opbevaring. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning med bræddegulve, overkalkede og uisolerede bindingsværksvægge samt synligt bjælkelag med pudslofter imellem.

Kampestensmurens bærende fredningsværdier knytter sig til det svære og grove murværk med stræbepiller og teglhængt murkrone samt den buede portåbning med teglhængt fronton og hul. Hertil kommer den traditionelle tremmeport, farveholdningen i sort, gul og rød samt den traditionelle materialeholdning.

ANBEFALINGER

Det anbefales, at man i vestlængen nedtager loftetagens brændbare plader fra de skrå loftflader, samt at man retablerer det udvidede murhul mellem længens to rum..

Endvidere anbefales det, at kampestensmuren snarest kalkes.